

לכבוד משפחת בעלז

מתן על הפרק

התכנית השש-שנתית המקוונת
ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

פרק י"ב

במרכז נבואת התוכחה המופיעה בפרק י"ב עומדים הכחש והמרמה המאפיינים את מעשי העם בתקופת הושע. במהלך הפרק משובצות כמה תמונות מחיי יעקב אבינו המשמשות בסיס ורקע לתוכחה לצאצאיו.

1.

בפס' ג פותח הנביא ב'ריב' (=משפט) נגד העם, ומגולל את סיפור חיי יעקב אבי האומה (ד-ו). בפסוקים אלה מופיעות בקצרה שלוש תמונות מתוך חיי יעקב: סיפור הלידה, המאבק עם האיש במעבר יבוק, וההתגלות בבית אל. חשבו - מה תפקידן תמונות אלה במשפטו של העם? השוו לפסוקים א-ב ולירמיהו ט'ג.

2.

"ויברח יעקב שדה ארם, ויעבוד ישראל באשה ובאשה שמר" (יב, יג). המפרשים נחלקים בשאלת משמעות האזכור. עיינו במפרשים הבאים ובחנו את ההצעות השונות להבנת הפסוק: מי המדבר בפסוק? האם מדובר בשבח או שמא בגנאי לעם ישראל?

רש"י: "ועוד זאת עשיתי לו כשהוצרך לברוח שדה ארם ידעתם איך שמרתיו".

רד"ק: "והם אינם זוכרים הטובה שעשיתי עם אביהם שברח מפני עשו אחיו. אף כשהיה שם הוצרך לעבוד את לבן בעבור אשה... ואני הוא שהייתי עמו וברכתיו ושב משם בעושר ובנכסים".

מצודת דוד: "ומי נתן לו זה הרכוש? הלא אני ואיך תאמר 'אך עשרתי מצאתי און לי' (פס' ט), 'כוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה?'"

מהר"י קרא: "ויברח יעקב - ולמה אין אתם לקוחים מוסר מיעקב אביכם ששמר ציווי אמו בשביל אשה, שציוותה עליו וישבת עמו ימים אחדים' והלך שם ועמד שם כ' שנה".

מלבי"ם: "הלא מפני רמאות ומרמה ברח יעקב מפני עשו לשדה ארם, כי רמה את עשו בדבר הבכורה והברכה וא"כ הלא גם יעקב עשה מרמה! ואח"כ בהיותו בבית לבן עבד בעבור אשה, שהיא רחל, ולכן רמה אותו ונתן לו את לאה ונתקיים המרמה בידו, כי אח"כ שמר את הצאן שנית באשה אחרת, והוצרך לשמור בעד שתי נשים, וא"כ כבר היה הרמאות נהוג מימי אבותינו..."

פרק י"ג

התוכחה בפרק י"ג מוקדשת בעיקרה להתקפה על עבודת עגלי הזהב בממלכת ישראל (ב-ו) ולכפיות הטובה שבה. בהמשך הפרק מתואר העונש הקשה שיבוא על העם, תוך שימוש בדימוי קשה, בו נמשל ה' לחיות טרף התוקפות את העם (ז-ח).

3.

'וַיֵּעֲשׂוּ לָהֶם מִסֵּכָה מִפְסָפִים פְּתֻבוֹנִים עֲצָבִים' - בתחילת פס' ב מתוארת יצירת העגל בממלכת ישראל, בלשון דומה לזו של יצירת עגל הזהב במדבר (שמות ל"ב,ד,ח).

א | בחלקו השני של פסוק ב מתואר העיוות המוסרי בתפיסתם של עובדי העגל. היעזרו בדברי **ראב"ע**: 'הם מנשקים לבעלים שהם צורות העגלים, והם שופכים דם נקי... והנם הפך כל אדם כי האדם יישק לאדם שהוא חברו ויזבח העגלים למאכלו'.

ב | פסוק ד מבוסס על הדברות הראשונות ומציג את התפיסה הנכונה, המנוגדת לתפיסת העם (שמות כ',ב-ג). השוו לדברי עובדי העגל בשמות ל"ב,ד ובמל"א י"ב,כח. על מה מתבסס הקשר בין ה' לעמו, ומה שורש חטא העם? תנו דעתכם לחזרת השורש 'ידע' בפס' ד-ה.

ג | עמדו על ההיפוך בין דימוי הקשר בין ה' לעמו - כרועה ועדרו (ו), לדימוי הניצב בבסיס העונש (ז-ח). תוכלו להעזר בשמואל א' י"ז,לו.

פרק י"ד

ספר הושע, שכולל בעיקר נבואות תוכחה חריפות, חותם בנבואת נחמה - מעין נבואת הנחמה שבפתיחתו. נבואה זו היא בבחינת סיכום של נבואות הושע, הטומנת בחובה חזון של תיקון לכמה מהן, ועיקרה תהליך התשובה של העם והיענות ה'. נוהגים לקרוא נבואה זו בשבת שבתוך עשרת ימי תשובה, והיא אף העניקה את שמה לשבת - שבת 'שובה'.

4.

בחלקה הראשון של הנבואה מתוארת תשובת העם על שלביה השונים (ב-ד). הנביא מסביר לעם כיצד עליו לשוב - 'קחו עמכם דברים' (ג). השוו לתיאור התשובה הכושלת לעיל ה',ו, ועמדו על התיקון הרמוז בפסוק לחטאי העם ולניסיונות התשובה הקודמים שלו.

הרחבות ומענה לשאלות "מתן על הפרק"  perek.matan@gmail.com

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים
© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים | טל': 02-5944555

5.

החלק השני (ה-ט) מתאר את היענות ה' לתשובת עמו.

א | 'איהיה כטל לישראל' (ו) - השוו בין תפקידו של הטל בדימוי כאן לבין תפקידו בתיאורי החטא של העם לעיל ו',ד, וחשבו כיצד מהווה הדימוי בנבואת הנחמה תיקון לדימוי בנבואת התוכחה.

ב | בפסוקים ו-ח מתוארת היענות הא-להית בשלושה שלבים מתפתחים שמסיימים כולם באזכור ה'לבנון', ומקבילים לתיאורי היענות בנבואת הנחמה לעיל ב',כג-כד. בחנו את הדימויים המופיעים בפסוקים, ונסו להסביר את זיקתם לתיאורי הרעיה והדוד בשיר השירים (למשל שה"ש ב,ב; ד,יא) לאור שורש קבלת התשובה - 'אוהבם נדבה' (ה).

הרחבה

"יחיד ובודד הוא הנביא, הנקרא בשם 'משוגע', כי הוא איש הרוח (ט,ז), והוא מוצא 'פח יקוש על כל דרכיו' (ט,ח)... הוא נתמנה לתפקיד זה לצפות ולתור לא רק אחרי האסון הממשמש ובא אלא גם אחרי האנשים שדברו יחזירים בתשובה... אולם הוא לא רק קורא לתשובה, אלא מנבא שתבוא (ג,ה), טעם נבואתו זו הוא שיש בידו ובפיו הבטחת א-להים, 'ארפא משובתם' (י"ד,ה). לא את הפצעים בלבד שפצעם הא-להים המעניש עליו לרפא בעצמו (ו,א), אלא אף המשובה שגרמה לעונש זה, כי חולי הוא. אמנם מוטל על החולה להתחיל קודם שיוכל הרופא להתערב: על החולה להפנות עצמו אל הרופא. לשוב אין פירושו לחזור אל המצב שלפני החטא שחטאנו, כי זה מן הנמנע, אלא להפנות את עצמנו בכל ישותנו אל א-להים כדי לדעת אותו. אין אנו שבים לעצמנו אלא לזה שעזבנוהו. ה' מבטיח לישראל הקם לתחיה ברית כפולה (ב',כ-כו), האחת היא ברית שלום שהיא כורת לישראל עם כל בעלי החיים ועם כל עולם הגויים, והשנית היא ברית נישואין החדשה, שבה הוא מארש לו את ישראל לעולם בעיקרים הגדולים, המכוננים את היחס בין הא-להים לאנושות בכפל צדדיו" (מ' בובה, תורת הנביאים עמ' 115-116).

חזק חזק ונתחזק!

הרחבות ומענה לשאלות "מתן על הפרק"  perek.matan@gmail.com

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים
© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים | טל': 02-5944555